

به نام خدا

وبینار سمپوزیوم قصور در حرف پزشکی (۱۳۹۹/۱۲/۲۳)

عنوان سخنرانی

بررسی قصور و تقصیر در حقوق کیفری و اهمیت آن در حرف پزشکی

دکتر حسین فخر دانشیار دانشکده حقوق و علوم اجتماعی دانشگاه تبریز

الف- مسئولیت انتظامی (حرفه‌ای)

۱. تخلف یا نقض قوانین و مقررات علمی، فنی، حرفه‌ای و صنفی

۲. عدم شرط نتیجه زیانبار

۳. عدم نیاز به شاکه خصوصی

۴. رسیدگی در مراجع انتظامی

۵. مجازاتهای انتظامی

ب- مسئولیت کیفری (جزایی) یا (مسئولیت ناشی از جرم)

۱. تعریف و ارکان جرم

۱-۱. رکن قانونی جرم

۲-۱. رکن مادی یا فیزیکی جرم (رفتار اعم از فعل یا ترک فعل)

ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲

« هرگاه کسی فعلی که انجام آن را برعهده گرفته یا وظیفه خاصی را که قانون بر عهده او گذاشته است ترک کند و به سبب آن جنایتی واقع شود، چنانچه توانایی انجام آن را داشته است جنایت حاصل به او مستند می شود و حسب مورد عمدی، شبه عمدی، یا خطای محض است. مانند آن که مادر یا دایه ای که شیر دادن را به عهده گرفته است کودک را شیر ندهد یا پزشک یا پرستار وظیفه قانونی خود را ترک کند».

۱-۳. رکن روانی یا معنوی جرم (اقسام جرم از لحاظ رکن روانی یا معنوی)

* جرائم عمدی : (ماده ۱۴۴ قانون مجازات اسلامی)

« در تحقق جرائم عمدی علاوه بر علم مرتکب به موضوع جرم، باید قصد او در ارتکاب رفتار مجرمانه احراز گردد. در جرائمی که وقوع آنها بر اساس قانون منوط به تحقق نتیجه است قصد نتیجه یا علم به وقوع آن نیز باید محرز شود ».

* جرائم غیر عمدی (ماده ۱۴۵)

« تحقق جرائم غیر عمدی منوط به احراز تقصیر مرتکب است ... تقصیر اعم از بی احتیاطی و بی مبالاتی است. مسامحه، غفلت، عدم مهارت و عدم رعایت نظامات دولتی و مانند آنها حسب مورد از مصادیق بی احتیاطی و بی مبالاتی است».

معیار قصور یا تقصیر عرف خاص جامعه پزشکی است که براساس مراجعه پزشکی و با استعلام از سازمان نظام پزشکی و پزشکی قانونی تعیین می شود.

* انواع جنایات:

۱. جنایات عمدی (ماده ۲۹۰)

۲. جنایات شبه عمدی (ماده ۲۹۱) (جنایات مبتنی بر تقصیر)

۳. جنایات خطای محض (۲۹۲)

۲. شرایط جرم نبودن رفتار پزشکی (ماده ۱۵۸)

۱-۲. مشروعیت عمل طبی یا جراحی

۲-۲. رضایت بیمار یا اولیاء یا سرپرستان یا نمایندگان قانونی وی یا فوریت مداخله پزشکی

*تفاوت رضایت و براءت

۳-۲. رعایت موازین علمی و فنی و نظامات دولتی

با فقدان هر یک از شرایط سه گانه فوق اقدام پزشکی جرم محسوب می شود.

ج- مسئولیت مدنی (مسئولیت حقوقی در معنای خاص)

۱. تعریف و ارکان مسئولیت مدنی

۱-۱. ارتکاب تقصیر یا قصور در رفتار زیانبار

۲-۱. تحقق نتیجه زیانبار

۳-۱. وجود رابطه سببیت (استنادی) بین رفتار و نتیجه (مواد ۴۹۲ و ۴۹۳ و ۵۲۹)

۲. ماهیت تعهد پزشکی

۱-۲. تعهد به وسیله یا فعل

۲-۲. تعهد به نتیجه

۳-۲. قاعده کلی تعهد به وسیله است و استثناء تعهد به نتیجه

نتیجه بحث:

۱- در بحث مسئولیت پزشکی رعایت موازین علمی و فنی و نظامات دولتی به معنای عدم قصور و تقصیر است و در صورت رعایت آنها (عدم وقوع قصور یا تقصیر) مسئولیتی متوجه حرف پزشکی نیست. بنابراین براءت یا

همان شرط عدم مسئولیت نقشی در موضوع مسئولیت یا عدم مسئولیت ندارد. زیرا در صورت اثبات قصور یا تقصیر، شرط عدم مسئولیت قابل اعتنا نیست.

۲- در صورت وقوع نتیجه زیانبار فرض قصور یا تقصیر پزشک است مگر آن که پزشک خلاف آن را اثبات کند. ماده ۴۹۵: «هرگاه پزشک در معالجاتی که انجام می دهد موجب تلف یا صدمه بدنی گردد ضامن دیه استمگر آن که عمل او مطابق مقررات پزشکی و موازین فنی باشد یا این که قبل از معالجه براءت گرفته باشد و مرتکب تقصیری هم نشود.....»

تبصره: در صورت عدم قصور یا تقصیر پزشک در علم و عمل برای وی ضمان وجود ندارد هرچند براءت اخذ نکرده باشد.»

ماده ۴۹۶: «پزشک در معالجاتی که دستور انجام آن را به مریض یا پرستار و مانند آن صادر می نماید در صورت تلف یا صدمه بدنی ضامن است مگر آن که مطابق ماده ۴۹۵ عمل نماید.»

ماده ۴۹۷: «در موارد ضروری که تحصیل برلث ممکن نباشد و پزشک برای نجات مریض طبق مقررات اقدام به معالجه نماید کسی ضامن تلف یا صدمات وارده نیست.»